

คำถามพร้อมธงคำตอบวิชากฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง

การสอบความรู้ชั้นเนติบัณฑิต

สมัยที่ ๕๗ ปีการศึกษา ๒๕๕๗

ข้อ ๑. คำถาม โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ ให้รับผิดชอบตามสัญญากู้และจำเลยที่ ๒ ให้รับผิดชอบในฐานะผู้ค้ำประกัน จำเลยที่ ๑ ได้ตั้งนายเอกเป็นทนายความเข้ามาต่อสู้คดี ส่วนจำเลยที่ ๒ ขาดนัดยื่นคำให้การ ระหว่างสืบพยานโจทก์นายเอกได้นำใบแต่งตั้งทนายความที่อ้างว่าจำเลยที่ ๒ เป็นผู้แต่งตั้งให้นายเอกเป็นทนายความของจำเลยที่ ๒ มายื่นต่อศาล และในวันเดียวกันนั้นเองโจทก์และจำเลยทั้งสองโดยนายเอกทนายความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ศาลชั้นต้นพิพากษาตามยอม คดีถึงที่สุด ต่อมาวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘ จำเลยที่ ๒ ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นว่า ขณะโจทก์ฟ้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้ จำเลยที่ ๒ มิได้มีภูมิลำเนาตามฟ้องและจำเลยที่ ๒ ไม่ได้ลงลายมือชื่อในใบแต่งตั้งทนายความแต่งตั้งนายเอกเป็นทนายความให้แต่อย่างใด ลายมือชื่อของจำเลยที่ ๒ ในใบแต่งตั้งทนายความ เป็นลายมือปลอม จำเลยที่ ๒ มาตรวจดูสำนวนคดีที่ศาล เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๘ จึงทราบเรื่องดังกล่าว ขอให้ศาลเพิกถอนสัญญาประนีประนอมยอมความ รายงานกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้วดำเนินกระบวนการใหม่ให้ถูกต้องต่อไป ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วมีคำสั่งว่า คดีนี้ถึงที่สุดแล้ว จำเลยที่ ๒ ไม่อาจยื่นคำร้องในคดีนี้ได้ ขอบที่จะไปฟ้องเป็นคดีเรื่องใหม่ ให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำสั่งศาลชั้นต้นชอบหรือไม่

ธงคำตอบ การขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗ นั้น หากจำต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาเสมอไปไม่ หากเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายที่เสียหายได้ทราบ

กระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ ศาลมีคำสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวได้ แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวัน นับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๗๖/๒๕๓๘, ๗๖๒๗/๒๕๓๘, ๕๘๗๖/๒๕๔๕ และ ๕๐๔๗/๒๕๔๗)

ตามคำร้องของจำเลยที่ ๒ เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่า จำเลยที่ ๒ ไม่ทราบถึงการที่ถูกโจทก์ฟ้องเพราะจำเลยที่ ๒ มิได้มีภูมิลำเนาตามฟ้องโจทก์และไม่ได้ลงลายมือชื่อในใบแต่งตั้งนายความแต่งตั้งนายเอกเป็นทนายความให้แต่อย่างใด หากได้ความจริงกระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นได้ดำเนินมาจนกระทั่งพิพากษาคดีไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมไม่ชอบ จำเลยที่ ๒ ผู้ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิร้องขอให้ศาลชั้นต้นเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวแล้วดำเนินกระบวนการใหม่ให้ถูกต้องได้ เมื่อปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ ทราบพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างเรื่องการผิดระเบียบ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘ และมายื่นคำร้องในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘ คำร้องของจำเลยที่ ๒ จึงชอบด้วยมาตรา ๒๗ วรรคสอง และการขอให้ศาลสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบต้องยื่นคำร้องในคดีเดิมที่อ้างว่ามีการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเองตามมาตรา ๗ (๔) จะมายื่นฟ้องเป็นคดีใหม่ต่างหากหาได้ไม่ (เทียบคำพิพากษา ฎีกาที่ ๕๕๓๔-๕๕๓๕/๒๕๔๕) ดังนั้นที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำร้องจึงไม่ชอบ

ข้อ ๒. คำถาม นายเงินเป็นโจทก์ฟ้องนายทองเป็นจำเลยอ้างว่า โจทก์เป็นเจ้าของที่ดินโฉนดเลขที่ ๑๕ นายทองจำเลยบุกรุกเข้ามาครอบครองโดยมิชอบ ขอให้ขับไล่นายทองจำเลยให้การต่อสู้ว่า นายทองได้ร่วมกับนายนาครครอบครองปรปักษ์ที่ดินพิพาทจนได้กรรมสิทธิ์แล้ว ขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า นายทองจำเลยได้ครอบครองที่ดินพิพาทจนได้กรรมสิทธิ์หรือไม่ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา นายนาครยื่นคำร้องขอเข้าเป็นจำเลยร่วมโดยอ้างเหตุว่าตนเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดี ศาลชั้นต้นมี

คำสั่งอนุญาต ขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น นายนาทเป็นโจทก์ฟ้องนายเงินเป็นจำเลยอ้างว่าที่ดินพิพาทเป็นของตนโดยการครอบครองปรปักษ์ขอให้ขับไล่และห้ามนายเงิน เกี่ยวข้องกับที่ดินพิพาท นายเงินจำเลยให้การต่อสู้ว่า นายนาทมิได้ครอบครองที่ดินพิพาทด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ จึงไม่ได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ขอให้ยกฟ้อง ขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาปรากฏว่า คดีแรกศาลพิจารณาเสร็จก่อน พิพากษานายทองจำเลยและนายนาทจำเลยร่วมมิได้ครอบครองโดยเจตนาเป็นเจ้าของจึงยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท ให้ขับไล่นายทองจำเลยและนายนาท จำเลยร่วมออกไปจากที่ดินพิพาท นายทองจำเลยและนายนาทจำเลยร่วมอุทธรณ์

ให้วินิจฉัยว่า ฟ้องของนายนาทโจทก์คดีหลังเป็นฟ้องซ้ำหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือไม่

ธงคำตอบ การที่นายนาทโจทก์ยื่นฟ้องคดีหลัง ในขณะที่คดีก่อนอยู่ระหว่างพิจารณา ยังมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุด ฟ้องนายนาทโจทก์คดีหลังจึงไม่เป็นฟ้องซ้ำอันจักต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘

การที่นายนาทโจทก์คดีหลังยื่นคำร้องสอดขอเข้าเป็นจำเลยร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๗ (๒) โจทก์จึงเป็นคู่ความในคดีก่อนของศาลชั้นต้นตามมาตรา ๑ (๑๑) ฉะนั้น โจทก์จึงต้องถูกผูกพันในกระบวนการพิจารณาของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๕ และเมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีในคดีก่อนว่า นายนาทมิได้ครอบครองด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ จึงไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท นายนาทโจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องนายเงินจำเลยอ้างว่าที่ดินพิพาทเป็นของตนโดยการครอบครองปรปักษ์อีก เพราะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๔ แม้นายนาทโจทก์จะฟ้องคดีหลังก่อนที่ศาลคดีก่อนจะได้วินิจฉัยชี้ขาดก็ตาม แต่เมื่อคดีก่อนศาลได้พิพากษาชี้ขาดแล้วกรณีก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา ๑๔๔ นี้ เช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๑๖/๒๕๔๒)

ข้อ ๓. คำถาม โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ได้นำรถยนต์ของโจทก์ทำสัญญาประกันภัยไว้กับจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นลูกจ้างหรือตัวแทนของจำเลยที่ ๒ กระทำโดยทุจริตรับเงินค่าเบี้ยประกันภัยเกินไปกว่าจำนวนที่ต้องชำระจริง จึงขอให้ศาลบังคับจำเลยทั้งสองคืนเงินค่าเบี้ยประกันภัยส่วนที่โจทก์ได้ชำระเกินไปกว่าจำนวนที่ต้องชำระจริง จำเลยที่ ๑ ให้การว่าโจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ทำสัญญาประกันภัยจริง แต่ปฏิเสธว่าจำเลยที่ ๑ ไม่มีส่วนกระทำละเมิดต่อโจทก์ และฟ้องโจทก์ขาดอายุความเพราะโจทก์ฟ้องคดีเกิน ๑ ปี นับแต่วันที่โจทก์รู้ถึงการละเมิด ศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีไม่จำเป็นต้องชี้สองสถาน จึงสั่งให้ตั้งชี้สองสถานและนัดสืบพยานโจทก์ หลังจากสืบพยานโจทก์ไปบ้างแล้ว จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การของจำเลยที่ ๑ ว่า โจทก์ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของผู้ครอบครองรถยนต์ตามฟ้องในขณะที่นำมาทำสัญญาประกันภัยไว้แก่จำเลยที่ ๒ เพราะโจทก์ได้โอนและส่งมอบการครอบครองรถยนต์ดังกล่าวให้เป็นของนายเก่งแล้ว โจทก์จึงไม่ใช่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในรถยนต์ดังกล่าว อีกทั้งโจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายหรือคืนเงินค่าเบี้ยประกันภัยเพราะเงินค่าเบี้ยประกันภัย เป็นทรัพย์สินของนายเก่ง ไม่ใช่ทรัพย์สินของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลชั้นต้นสอบโจทก์ โจทก์คัดค้านว่า จำเลยที่ ๑ ขอแก้ไขคำให้การภายหลังที่มีการสืบพยานโจทก์แล้ว อีกทั้งเป็นการแก้ไขคำให้การเพิ่มเติมประเด็นเข้ามาใหม่ ไม่เกี่ยวกับคำให้การหรือข้ออ้างเดิมของจำเลย ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำคัดค้านของโจทก์ฟังขึ้นหรือไม่ และศาลจะสั่งคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การของจำเลยที่ ๑ อย่างไร

ธงคำตอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๙ มิได้บัญญัติว่าข้อความที่ขอแก้ไขคำให้การจำเลยนั้นจะต้องเกี่ยวกับคำให้การหรือข้ออ้างเดิมของจำเลย คงห้ามเฉพาะเรื่องคำฟ้องเท่านั้น แม้การแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การของจำเลยจะเป็นการยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ก็กล่าวแก่ข้อหาโจทก์ซึ่งจะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับคำให้การเดิมหรือไม่ก็ย่อมกระทำได้ตามมาตรา ๑๗๙ (๓) เมื่อจำเลยที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติมคำให้การว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องอันเป็นเรื่องที่

เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งจำเลยที่ ๑ มีสิทธิยื่นคำร้องขอแก้ไขภายหลังจากวันสืบพยานโจทก์ได้ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๐ ดังนั้น ข้อคัดค้านของโจทก์จึงฟังไม่ขึ้น

การที่จำเลยที่ ๑ เคยยื่นคำให้การว่า โจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ทำสัญญาประกันภัย แต่ต่อมายื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การมีข้อความว่า โจทก์ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของผู้ครอบครองรถยนต์ ดังกล่าวในขณะทำสัญญาประกันภัย โจทก์ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในรถยนต์ จึงไม่มีอำนาจฟ้องโดยมิได้ยกเลิกคำให้การเดิมเท่ากับจำเลยที่ ๑ ปฏิเสธว่าโจทก์ไม่ใช่เจ้าของรถยนต์ที่เอาประกันภัย ดังนั้น คำให้การกับคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การของจำเลยที่ ๑ จึงขัดแย้งกันเอง หากศาลอนุญาตแล้วย่อมจะทำให้กลายเป็นคำให้การที่มีได้ปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์โดยชัดแจ้ง เป็นการฝ่าฝืนต่อมาตรา ๑๗๗ วรรคสอง ทำให้ไม่มีประเด็นต้องวินิจฉัยว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ ศาลจึงไม่อาจอนุญาตให้จำเลยที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติมคำให้การตามคำร้องดังกล่าวได้ ศาลขอที่จะสั่งยกคำร้องของ จำเลยที่ ๑ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๓๖/๒๕๔๕)

ข้อ ๔. คำถาม โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินราคา ๕๐๐,๐๐๐ บาท จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลชั้นต้นนัดสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียว ถึงวันนัดสืบพยาน โจทก์และจำเลยมาศาล ระหว่างการสืบพยานจำเลยมิได้แถลงข้อความใดต่อศาลนอกจากยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ศาลสอบถามเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลชั้นต้นให้นัดฟังคำพิพากษาในวันรุ่งขึ้น ในวันนัดฟังคำพิพากษา จำเลยมาศาลและยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การอ้างว่าไม่ได้ตั้งใจขาดนัด เพราะจำเลยเพิ่งทราบเรื่องการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การแล้ว ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำร้องแล้วพิพากษาให้จำเลยโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่โจทก์ตามฟ้อง

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) คำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การของจำเลยชอบหรือไม่

(ข) หากจำเลยมิได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษา จำเลยจะมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้หรือไม่

ธงคำตอบ (ก) จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมีสิทธิขออนุญาตยื่นคำให้การได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๙๙ วรรคหนึ่ง โดยจำเลยนั้นต้องมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และต้องแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี การที่จำเลยมาศาลโดยไม่แถลงข้อความใดต่อศาล นอกจากแถลงยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ศาลสอบถาม จนกระทั่งศาลดำเนินการสืบพยานโจทก์ไปจนเสร็จและนัดฟังคำพิพากษาเช่นนี้ ถือว่าจำเลยไม่ได้แจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี ครั้นถึงวันนัดฟังคำพิพากษา จำเลยจึงมายื่นคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การ เป็นการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวและล่วงเลยขั้นตอนที่จำเลยจะขออนุญาตยื่นคำให้การของจำเลยแล้ว ศาลชอบที่จะยกคำร้องของจำเลย การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การของจำเลยจึงชอบแล้ว (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๓๕/๒๕๒๑)

(ข) จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ แม้มาศาล แต่มิได้แจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี ถือว่าเป็นกรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การ ตามมาตรา ๑๙๙ วรรคสอง แม้ต่อมาหากศาลพิพากษาให้จำเลยนี้แพ้คดีและจำเลยมิได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษา จำเลยก็จะมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ เพราะคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ของจำเลยนั้นต้องห้ามตามมาตรา ๑๙๙ ตรี (๒) ประกอบ มาตรา ๑๙๙ วรรคสาม

ข้อ ๕. คำถาม โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยที่ ๑ รับผิดชอบละเมิดเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และฟ้องจำเลยที่ ๒ ผู้รับประกันภัยให้ร่วมรับผิดชอบในวงเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท โดยโจทก์เสียค่าขึ้นศาลจากทุนทรัพย์ ๑๐๐,๐๐๐ บาท จำเลยที่ ๑ ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิด ส่วนจำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้รับประกันภัย ระหว่างพิจารณาศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์ชำระค่าขึ้นศาลเพิ่มในจำนวนทุนทรัพย์ ๖๐,๐๐๐ บาท โจทก์ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่ได้โต้แย้ง

เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว วันนัดสืบพยานจำเลย จำเลยที่ ๑ ขอเลื่อนคดี ศาลชั้นต้นไม่อนุญาต และถือว่าจำเลยที่ ๑ ไม่มีพยานมาสืบ ให้งดสืบพยาน จำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ยื่น คำแถลงคัดค้านคำสั่งศาลชั้นต้น เมื่อเสร็จการพิจารณา ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ชำระเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท แก่ โจทก์ และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ ให้จำเลยที่ ๑ ชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทน โจทก์ ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๒ ให้เป็นพับ โจทก์ อุทธรณ์ว่าจำเลยที่ ๒ เป็นผู้รับประกันภัยขอให้จำเลยที่ ๒ รับผิดชอบฟ้องและ อุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่เรียกเก็บค่าขึ้นศาลเพิ่มว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วน จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้จำเลยที่ ๑ เลื่อนคดี และ งดสืบพยานจำเลยที่ ๑ โดยมีได้นำค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่โจทก์มาวางศาล ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์คำสั่งของโจทก์และของจำเลยที่ ๑

ให้วินิจฉัยว่า คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ธงคำตอบ คำสั่งศาลชั้นต้นที่เรียกเก็บค่าขึ้นศาลเพิ่มในจำนวน ทุนทรัพย์ ๖๐,๐๐๐ บาท เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา ซึ่งโจทก์จะต้องโต้แย้ง คำสั่งศาลชั้นต้น ดังกล่าวไว้จึงจะอุทธรณ์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา ๒๒๖ (๒) แต่กรณีนี้อุทธรณ์คำสั่งของโจทก์เป็นอุทธรณ์ใน ปัญหาข้อกฎหมาย ว่าการที่ศาลชั้นต้นสั่งให้โจทก์ชำระค่าขึ้นศาลเพิ่ม ชอบด้วย กฎหมายหรือไม่และเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน แม้โจทก์จะมีโต้แย้งคำสั่งศาลชั้นต้นดังกล่าวไว้ซึ่งเท่ากับว่าโจทก์ มีได้ยกปัญหาดังกล่าวขึ้นว่ากล่าวในศาลชั้นต้น โจทก์ก็มีสิทธิยกปัญหาเช่นนั้นขึ้นอ้างในอุทธรณ์ได้ ตามมาตรา ๒๒๕ วรรคสอง อันเป็นข้อยกเว้น ของมาตรา ๒๒๖ (๒) โจทก์จึงชอบที่จะอุทธรณ์ในปัญหาดังกล่าวได้ คำสั่ง ศาลชั้นต้นที่ไม่รับอุทธรณ์คำสั่งของโจทก์ในข้อนี้จึง ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๐๘/๒๕๔๖ (ประชุมใหญ่))

คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้จำเลยที่ ๑ เลื่อนคดีและงดสืบพยาน จำเลยที่ ๑ เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้โต้แย้งไว้แล้ว จึงชอบที่จะอุทธรณ์ ได้ตามมาตรา ๒๒๖ (๒) และการที่จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์

คำสั่งระหว่างพิจารณาโดยมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตาม ย่อมมีผลโดยตรงต่อคำพิพากษา ศาลชั้นต้นให้สิ้นผลบังคับไปในตัวด้วย จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่โจทก์มาวางศาลชั้นต้น พร้อมอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๕ เมื่อจำเลยที่ ๑ ไม่ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว จึงเป็นอุทธรณ์ไม่ชอบ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์คำสั่งของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๕๒/๒๕๔๕ และ ๖๗๔๗/๒๕๔๕)

ข้อ ๖. คำถาม นายรวยฟ้องนายสินขอให้บังคับนายสินชำระหนี้เงินกู้ตามสัญญาจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ย ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง นายรวยอุทธรณ์คำพิพากษา และต่อมานายรวยได้ยื่นคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาโดยขอให้ยึดที่ดิน ๑ แปลง ของนายสินไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา เพราะนายสินกำลังจะโอนขายที่ดินดังกล่าวให้แก่ผู้อื่น ซึ่งหากโอนขายไปแล้ว และนายรวยชนะคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ ก็จะไม่สามารถบังคับเอาชำระหนี้ได้ นายสินยื่นคำคัดค้านว่า นายรวยจะขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์ไม่ได้ ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) คำคัดค้านของนายสินฟังขึ้นหรือไม่

(ข) ศาลใดบ้างมีอำนาจในการพิจารณาสั่งคำร้องของนายรวย

ธงคำตอบ (ก) การขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาจะขอในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้โดยต้องยื่นก่อนศาลนั้น ๆ มีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ วรรคหนึ่ง นายรวยจึงขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์ได้ คำคัดค้านของนายสินฟังไม่ขึ้น

(ข) สำหรับศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาสั่งคำร้องนั้น แยกพิจารณาดังนี้

๑. ถ้านายรวยยื่นคำร้องก่อนที่ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนความที่อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีอำนาจในการพิจารณาสั่งคำร้องของนายรวยได้

ตามมาตรา ๒๕๔ วรรคสอง (คำสั่งร้องศาลฎีกาที่ ๑๙/๒๕๐๒ และ ๒๗/๖/๒๕๓๗)

๒. ถ้านายรวयीนคำร้องภายหลังที่ศาลชั้นต้นส่งสำนวนความที่อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว ศาลอุทธรณ์มีอำนาจในการพิจารณาสั่งคำร้องของนายรวयी

ข้อ ๗. คำถาม นายวิทย์เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดิน ๑ แปลงของนายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้เงิน ได้ราคา ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท หลังจากนั้น ๑๐ วัน นายตุลและนายกิจเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของนายชมอีก ๒ คดียื่นคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์โดยอ้างว่าบุคคลทั้งสองต่างเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งศาลพิพากษาให้นายชมชำระหนี้เงิน แต่นายชมไม่มีทรัพย์สินเพียงพอจะชำระหนี้ได้ นายตุลและนายกิจไม่สามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ขอศาลอนุญาตให้เข้าเฉลี่ยทรัพย์

(ก) นายวิทย์เจ้าหนี้คัดค้านว่า นายตุลผู้ร้องมิได้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของนายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษาจนเกินกำหนด ๑๐ ปี นับแต่คดีของนายตุลเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถึงที่สุด นายตุลไม่มีสิทธิร้องขอเฉลี่ยทรัพย์

(ข) นายชมลูกหนี้คัดค้านว่า นายชมยังมีทรัพย์สินอื่นนอกจากทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ นายกิจไม่มีสิทธิร้องขอเฉลี่ยทรัพย์

ให้วินิจฉัยว่า ข้อคัดค้านของนายวิทย์เจ้าหนี้และนายชมลูกหนี้ดังกล่าวจะยกเป็นเหตุโต้แย้งคัดค้านคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ของนายตุลและนายกิจได้หรือไม่

ธงคำตอบ (ก) หากนายตุลเจ้าหนี้ผู้ร้องมิได้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ของนายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษาจนเกินกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด นายตุลเจ้าหนี้น้อมสละสิทธิที่จะบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของนายชมและการขอเฉลี่ยทรัพย์ก็เป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่งเพื่อเอาทรัพย์สินของนายชมชำระหนี้ของนายตุลผู้ขอเฉลี่ย และหมดสิทธิที่จะร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ของนายชมลูกหนี้ข้อคัดค้านของนายวิทย์เจ้าหนีดังกล่าว จึงยกเป็นเหตุต่อสู้นายตุลผู้ร้องขอได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๑๖/๒๕๔๓)

(ข) การที่นายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษายกข้อต่อสู้ว่า นายชมมีทรัพย์สินอื่นที่จะบังคับคดีได้นั้น บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๐ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่นายวิทย์เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งทำการบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของนายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะยกเป็นเหตุโต้แย้ง คัดค้านมิให้นายกิจเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นเข้าเฉลี่ยทรัพย์สินมิใช่ให้สิทธิแก่นายชมลูกหนี้ตามคำพิพากษายกขึ้นเป็นเหตุโต้แย้งคัดค้าน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๙๒/๒๕๔๗ และ ๑๗๐๖/๒๕๔๗)

ข้อ ๘. คำถาม ธนาคารกรุงเก่า จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง นายโท ลูกหนี้ให้ล้มละลาย ศาลล้มละลายกลางพิจารณาแล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของนายโทเด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนคำขอรับชำระหนี้แล้ว ทำความเห็นเสนอต่อศาลว่าไม่มีผู้ใดโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของธนาคารกรุงเก่า จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ อย่างไรก็ตามหนี้ของเจ้าหนี้รายนี้ขาดอายุความไปก่อนวันที่นำคดีมาฟ้อง เห็นควรยกคำขอรับชำระหนี้ ศาลล้มละลายกลางพิจารณาแล้วมีคำสั่งว่า มูลหนี้ที่เจ้าหนี้นำมาขอรับชำระหนี้เป็นหนี้รายเดียวกันกับที่นำมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งศาลได้พิจารณาแล้วว่าหนี้ดังกล่าวมีอยู่จริง ลูกหนี้ก็ได้ให้การต่อสู้คดีและขาดนัดพิจารณา จนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและคดีถึงที่สุดแล้ว แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่าหนี้ดังกล่าวขาดอายุความก่อนนำคดีมาฟ้องก็ตาม อีกทั้งไม่มีเจ้าหนี้รายใดหรือลูกหนี้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้รายนี้เลย จึงอนุญาตให้ธนาคาร กรุงเก่า จำกัด (มหาชน) ได้รับชำระหนี้ตามขอ ลูกหนี้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ศาลล้มละลายกลางตรวจอุทธรณ์แล้วมีคำสั่งว่า ลูกหนี้มิได้ให้การต่อสู้คดีและขาดนัดพิจารณา และมีโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้รายนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ย่อมไม่มีสิทธิอุทธรณ์ จึงไม่รับอุทธรณ์ของลูกหนี้

ให้วินิจฉัยว่า คำสั่งศาลล้มละลายกลางที่อนุญาตให้ธนาคารกรุงเก่า จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามขอก็ดี คำสั่งที่ไม่รับอุทธรณ์ของลูกหนี้ก็ดี ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ธงคำตอบ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๒ (๓)ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจฟ้องหรือต่อสู้คดีใด ๆเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ การที่ธนาคารกรุงเก่า จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์นำหนี้ที่ขาดอายุความมายื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจที่จะอ้างเอาอายุความมาต่อสู้เพื่อให้ศาลยกคำขอรับชำระหนี้ได้ แม้ศาลล้มละลายกลางจะได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดโดยมิได้มีการยกเหตุเรื่องอายุความขึ้นมาพิจารณาวินิจฉัยยกฟ้องโจทก์ก็ตาม ก็หาใช่ว่าศาลได้วินิจฉัยยอมรับรองว่าเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ไม่ อีกทั้งกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ในส่วนของการขอรับชำระหนี้เป็นกระบวนการพิจารณาที่แยกต่างหากจากกระบวนการพิจารณาคดีและมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยบทบัญญัติมาตรา ๕๔, ๑๐๕, ๑๐๖ และ ๑๐๗ ใต้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และศาลที่จะต้องพิจารณาในชั้นขอรับชำระหนี้ อีกครั้งด้วยว่าหนี้ที่เจ้าหนี้แต่ละรายยื่นคำขอรับชำระหนี้เป็นหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ แม้หนี้ที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ขอรับชำระหนี้มานั้น จะเป็นหนี้ที่กล่าวอ้างมาในฟ้องจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วก็ตาม แต่ก็หาผูกพัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลให้จำต้องถือตามไม่ เมื่อหนี้ที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ยื่นคำขอรับชำระเป็นหนี้ที่ขาดอายุความแล้วจึงต้องห้ามมิให้ขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา ๕๔ (๑) (คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๘๐/๒๕๓๒ และ ๓๙๖๐/๒๕๔๖) คำสั่งศาลล้มละลายกลางที่อนุญาตให้ธนาคารกรุงเก่า จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ตามขอจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อนึ่ง แม้นายโกลูกหนี้จะมีได้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาก่อน ลูกหนี้ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลที่อนุญาตให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้รับชำระหนี้เพราะไม่มีกฎหมายห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๗๗/๒๕๒๖ (ประชุมใหญ่)) คำสั่งศาลล้มละลายกลางที่ไม่รับอุทธรณ์ ของลูกหนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ ๙. คำถาม คดีพื้นฟูกิจการเรื่องหนึ่ง ศาลล้มละลายกลางสั่งให้
ฟื้นฟูกิจการบริษัทลูกหนี้ และตั้งผู้ทำแผน ต่อมาที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติพิเศษ
ยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงรายงานศาล ขอให้กำหนด
วันนัดพิจารณาแผน ก่อนถึงวันนัด เจ้าหนี้รายหนึ่งยื่นคำคัดค้านว่า แผนฟื้นฟู
กิจการไม่เป็นธรรม เพราะตนถูกลดหนี้ลงถึงร้อยละ ๘๐ ทำให้ได้รับชำระหนี้
เพียงร้อยละ ๒๐ ของจำนวนหนี้ที่ขอรับชำระเท่านั้น ขอให้แก้ไขแผนเป็นได้รับ
ชำระหนี้ร้อยละ ๔๐ ของจำนวนหนี้ที่ขอรับชำระ ผู้ทำแผนยื่นคำร้องขอแก้ไข
แผนให้เจ้าหนี้รายนี้ได้รับชำระหนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๐ ของจำนวนหนี้ที่ขอรับ
ชำระ เจ้าหนี้จึงแถลงว่า หากได้รับชำระหนี้ตามที่มีการแก้ไข ก็ไม่ติดใจคัดค้าน

ให้วินิจฉัยว่า ศาลล้มละลายกลางจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนที่มีการ
แก้ไข ดังกล่าวได้หรือไม่

ธงคำตอบ การขอแก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการ ไม่ว่าจะเป็นการขอแก้ไข
ก่อนที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาแผน หรือแก้ไขหลังจากที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วย
แผนแล้ว จะต้องยื่นคำขอแก้ไขต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล่วงหน้าก่อนวัน
ประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาแผนไม่น้อยกว่า ๓ วัน ตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๔๕ และผู้มีอำนาจจะให้แก้ไขหรือไม่ คือ
ที่ประชุมเจ้าหนี้เท่านั้นตามมาตรา ๙๐/๔๘ ผู้ทำแผนหาอำนาจแก้ไขแผนเอง
ไม่ นอกจากนี้แม้ที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติให้แก้ไขแผนได้ ก็ต้องนำแผนที่แก้ไข
เข้าที่ประชุมเจ้าหนี้เพื่อลงมติพิเศษตามมาตรา ๙๐/๔๖ ที่จะยอมรับแผนที่มี
การแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงรายงานศาลเพื่อขอให้
ศาลมีคำสั่งว่าจะเห็นชอบด้วยแผนหรือไม่ โดยขอให้ศาลนัดพิจารณาตามมาตรา
๙๐/๕๖ ต่อไป กรณีนี้เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าแผนฟื้นฟูกิจการไม่ได้ทำการ
แก้ไขโดยมติที่ประชุมเจ้าหนี้และที่ประชุมเจ้าหนี้มิได้มีมติยอมรับแผนที่มีการ
แก้ไขตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าว การแก้ไขแผนจึงไม่ชอบ
ด้วยกฎหมาย ศาลล้มละลายกลางจะมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนที่มีการแก้ไข
ดังกล่าว ไม่ได้

อย่างไรก็ตาม แม้การแก้ไขแผนจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่กรณี
ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งผู้ทำแผนได้ยินยอม

แก้ไขโดยเจ้าหนี้ยี้ก็แถมไม่ติดใจคัดค้าน ดังนั้น ศาลล้มละลายกลางจึงชอบที่จะมีคำสั่งรับคำร้องขอแก้ไขแผนไว้ เพื่อส่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสนอให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ยี้ พิจารณาและดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๑๘/๒๕๕๖)

ข้อ ๑๐. คำถาม คดีฟ้องขับไล่ของศาลจังหวัดชัยบุรีเรื่องหนึ่ง มีนายแดง และนายดำผู้พิพากษาศาลจังหวัดชัยบุรีเป็นองค์คณะ เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาระหว่างทำคำพิพากษา นายแดงและนายดำได้ย้ายไปเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอื่น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรีจึงมอบหมายให้นายเหลืองผู้พิพากษา ศาลจังหวัดชัยบุรีซึ่งมีอาวุโสสูงสุดเป็นเจ้าของสำนวนและตนเองเป็นองค์คณะทำคำพิพากษาคัดสินคดีนี้

ให้วินิจฉัยว่า นายเหลืองและผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรีมีอำนาจทำคำพิพากษาหรือไม่

ธงคำตอบ การที่นายแดงและนายดำผู้พิพากษาศาลจังหวัดชัยบุรีย้ายไปเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลอื่น เป็นกรณีที่ผู้พิพากษา ซึ่งเป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีนั้นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ เป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๓๐ เมื่อเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นในระหว่างทำคำพิพากษาของศาลจังหวัดชัยบุรีซึ่งเป็นศาลชั้นต้น ผู้ที่มีอำนาจลงลายมือชื่อทำคำพิพากษาคือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรี และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรีจะมอบหมายให้นายเหลืองทำคำพิพากษาไม่ได้ ตามมาตรา ๒๙ (๓) นายเหลืองจึงไม่มีอำนาจร่วมทำคำพิพากษา ส่วนผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรีแม้จะมี อำนาจตรวจสำนวนและทำคำพิพากษาคดีนี้ก็ตาม แต่เมื่อคดีนี้เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ต้องมียกองค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน ตามมาตรา ๒๖ จึงจะพิพากษาคดีได้ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชัยบุรีเพียงคนเดียว จึงไม่สามารถทำคำพิพากษาคดีนี้ได้